Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייטאגיג יאהרגאנגליך
פאנאנץ מיטוואך אונד פרייטאג
איין פאסטפרייס
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדן — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולדן 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהריג 2 גולדן 50 קר. ע. וו.
פיר איסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדן — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולדן 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהריג 2 גולדן 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
עדען טאג
אבאנירען
איין דער פרענטפיריראנגסבוכהאנדלונג
בונדע 9 מיט דעם פסטאנץ דעם
לעטסטן בלאטטס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
דאמיטגער בולוואר נומ. 29
וואכען מאן אויך דיא פרענטפיראנ-
גס-בעלעגע צו ענדען בעליעבען.

Nr. 99, פינפצעהנטער יאהרגאנג. פעסט, פרייטאג יד אב התרמ"ג. Pest, den 17. August 1883.

דיא עלעקטערישע אויסשטעללונג אין ווין.

אם בעגיינעס ווערטהעסטען זינד דיא נאטור-פארשער. דיעזע קוממערן זיך נכט אים בוסמארקס פאלישק, קוממערן זיך אייך נכט אים דיא אינגע-רען פארשישען פארגנגע, אים דיא פארלאמענטס-פארטיען, קוממערן זיך נכט אים אזיאלישען אונד אנט-סעמיטישען, אזנדערן בעשעפטיגען זיך גע-וויססרמאסען מיט נאטעס פאלישק אין דער נא-טור. איגד יאהרלאנג דיעזע פאלישק דער נאטור איגד נאטעס עגטציקענד, דענגס איינען נכט זא אינגענעהם איין, ווא דיא פאלישק אונד דאס טיי-בען דער באוגען מעגשען, אזנדערן ערדענס פיעל-מעהר אין יאהרלאנגענדס, ערהאבענעס געפיהל צור בעיאנדערונג דער גראסארטיגען שאפפונג נאטעס.—

ווערענד דעס ווייבענס דער פארשיען פארטיען, ווערענד דער העטצערען דער אנט-סעמטען אונד אזיאלישען יאהרדע געפפערן אין ווען דורך אינזערען קראנפיינגען אייגע ארט פאן אינזער יעלט-אויסשטעללונג פיר דיא עלעקטריצ-טעט ערפאפנגס, אום צו צייגען, יעלכע פארט-שרעטט דיא נאטור-וויסענשאפט איין דעם גע-ביעטע דער עלעקטריציטעט אין דען לעטצטען יאר-הונדערט גנומאכט.— נון ווייד גלובען, עס ווערדע אינזע-רען לעזערן נכט אינגענעהם זיין, ווענן ווייד דיא דיעסמאל אין אינזערעם ווייטערהין מיט דער פאלישק אונד דעם אנט-סעמיטיסמס אין ווידע לאסען, אונד דיא עטצטע לעצטער אינזער דיעזע עלעקטריצ-טעט אויסשטעללונג, אומיט דיעזע איין אלרע אינדרוקס אין ווישענען פארלאיין בעטעפפטיגט ווערדען.

ווער פיעלע מענשען בעדיענען זיך דעם מע-דיאפאן צום דעפעלירען אונד ווענן דעם ווייטע שאן אלס עטוואס גאנץ גייאיגלוכעס אן, דאס דיא איין אינגע ענטפערונג פאן ווישענדען מיללען נאכ-ריכט געבען אונד נאכריכט ערהאלטען לאנגען, פראגט מאן דיא: איין יעלטער ראפפ דענן דיא שנעלליגקייט דעס טעלעגראפען בעדיעהט; דיא אנגען דיא: עס אזט עטוואס אינגע עלעקטריציטעט; דאס אזט אבער עלעקטריציטעט; דאס ווייסען דיא פיעלע נכט, יעלכע דיא נאטור-וויסענשאפטען נכט שטודירט. — אונד דיא אינזער בלאטט איין פיר יאהרע בעדיענגעס אזט, יעלכע דיא פיזיק נכט שטודירט, ווייל דיא יאהרלאנגע אין דיא אינזע שטודירט. — דייבט מאן אינען בעדיענען פאן דיא עלעקטר-שען קראפט- אונד פיזיק-שטודען פיראנשטאלטען, דעסטא שטערקער ענטוויקעלן זיך דיא עלעקטר-שען קראפטע. בעדיענט מאן נון אינען דיא אין דער פיזיק-פלאטטע אונד אינען דיא אין דער פיזיק-פלאטטע אין, זא דאס דער דיא אין דער פיזיק-פלאטטע דיא נגנאמטיג עלעקטריציטעט אונד דער דיא אין דער פיזיק-פלאטטע אין דיא אין דער פיזיק-פלאטטע אין דיא אין דער פיזיק-פלאטטע אין

אום וואהרער כריסט צו זיין. — ווי פערשטעהען דיעזען אונזינן נוסח. ווענן דעם זא ווערט קאנגטע זיך יא איין יודע נעטאמלס טויפען, דענן זא ער זיך טויפט, פערלאסט ער זיינען גלייבען אונד הארט איין, איין וואהרער יודע צו זיין. דיא איס־ערדע איזט אלזא איינע לעבערלינע, אונד ווי ווערדען זעהען, וואס דאס גערעכט דא הערוויסבריינגען ווירד!

* (נ ר א ח ש א נ ב א ר.) וויא דיא הייטיגען דעפעשען מעלדען, האט זיך דיא קראנקהייט דעס גראפען שאנבאר זא זעהר פערשלימערט, דאס מאן גלויבט, דאס ער קיינע דריא טאגע מעהר לעבען ווערדע.

* (זעלבסן־מארד אינעם דער רייכסטען יידישען קיילייטע, נאמענס מארין שטערן, גראפעס איזעהען, דערזעלבע האט זיך עהע־פארגעסטערן מיטטאג מיט ארזענין פערגיפטעט. וויא עס הייסט, געשאה דער זעלבסן־מארד איס לעבענגאביער־דיזס אין פאלגע איינער אונזיהלבארען קראנקהייט.

* (מ א ר ד.) איס מאנאר (ביא פעסט) ווירד פאלגענדעס געשריעבען: איין ארמער ייינגער שטודענט בעגעגנעט איין זיינער וואנדערונג איינעם ארמען שניידער־געזעללען, אונד זיא בעשלאסען, עמאנדען צו בעריהען. אם 8־טען אינוסט בעגעגנעטען זיא איינעם ארמען יידישען הייזירר, נאמענס דוד גראסינגער איס מאנאר, לאקטען אהן אונטער דעם פאר־וואנדע, דאס הייטע צו פערקיפען זיינען נאך איינער טאגע, אמקטען איין איין דעם ייינגע, שאפען אהן זייער אונד בעריהבטען אהן דער 30 גולדען, דיא אין זייער טאשע זיך בעפאנדען. גראסינגער קאנגטע זיך אנזעפסען נאך אין דאס נעבכטע דאך שלעפען אונד דיא אנזייגע ריישטאטען, עס געלאנג דענן איין, דיא ריבבער צו פערהאפטען. —

* (צ ו י ר י ד ע נ פ ר א נ ע א ן ר י כ ט ל א נ ד.) אין פעטערסבורג איזט בעראנגלך איינע קאמיססיאן אינגעזעטצט ווארדען, וועלכע דיא אינאבע האט, דיא נעזעטצע, וועלכע איסטליכע־לוד דיא יודען בעטרעפען, איינע נעדעהען פרייהייט צו אינטערצעהען אונד פארשלעגע צור פערבעסערונג דער לאגע דער בערגעגנטען דען מאכען ווערדע. לייטער טרעטט אבער איך אובער דיא טרעטיגקייט דיעזער קאמיססיאן אייגע איינרעכט בשטעלע עגטטשיידונג דערפאר. זא ווירד איס פעטערסבורג פאם 14־טען דיעזעס טעלעגראפיריט. אין פעלען שטעהטען רוסלאנדס נאמענגליך אים וועלכען טהייל, עגסטטיגען אבלהייטע יידישע האנדווערקער, דיא בריסטליכע געזעללען האבען, נון ווארדע דער קאמיססיאן דיא פראגע אפגעלעגען: אב עס דען שטאטטגאבען זיא, דאס בריסטען אובערהויפט בייא יודען אין ארבייט שטעהען זאללען? — דיא קאמיססיאן האלטע אובער דיעזע פראגע דאס גוטאכטען הערפארראגענדער רוסישער גייסטליכען, איין, וועלכע דיעזע פראגע פערנייגט בעיאהען. אבערגענס עקסטיריען איך אלטע ערלעסע דעס רוסישען מיניסטעריאומס דעס אינגערן, לויט וועלכער עס דען יודען גיכט גע־שאטטעט איזט, בריסטליכע דינגסטלייטע אדער געזעללען צו האטען. — דיא קאמיססיאן בעשלאס גין איין גרונד דיעזער גוטאכטען אונד ערלעסע, דאס דען יודען אין רוסלאנד קיינעטהען דאס האל־טען פאן בריסטליכען געזעללען אונד דינגסבאטען שטרענגסטענס אינטערזאגט זיא אונד צייאר דעס האלב, וויל דיא ערפארונג געלעהרט האט, דאס זאלכע בייא יודען בעשעפטיגטען געזעללען אונד דינגסבאטען דיא זאנגנאגס־רוהע גיכט בעמאכ־טען אונד גוט זעלטען אין דער קוכע ערשיינען; — דאס איזט אלזא דיא פערבעסערונג, דיא מאן פאן דיעזער קאמיססיאן בעגעגנט דער לאגע דער יודען אין רוסלאנד ערצעלט האט!

פ ע ר ל א ו ו נ ג.

דער אינגאיישען פרעמען־לאזע.

בייא דער אם 14. אינוסט 1883 פארגענאמענען ציע־הונג דיעזער לאזע וואהרען פאלגענדע סערען געגאנגען: 74 11 691 786 1147 1314 1399 1583 2187 2282 2414 4368 4133 4088 3668 3427 3270 2771 2733 2702 2523 4[illegible]02,— 5[illegible]02 5102 51 4 54[illegible]3 5[illegible]92 5063 4930 4813 4[illegible]15 פאן דיעזען פעהל דער הויפטטרעפפער מיט 15000 גולדען איין ס׳ 12[illegible]2 נ׳ 1; דער 2־טע טרעפפער מיט 1500 גולד׳ איין ס׳ 1583 נ׳ 43 — אונד דער 3־טע טרעפפער מיט 5000 גולדען איין ס׳ 5563 נ׳ 47 — פערער ג

אַלְלֶע אַרְבֵּיטֶער אוּנְטֶר מַעֲנֶגֶער דֶעם פַּאָלְקְעס. אוּנְטֶערשְׁרִיבֶּנְען וְיאָר: „דאָס קאָמִיטֶט דער וויינֶער זאָציאַלִיסטֶן". — דיא פאָלְצִי-דִירֶעקְצִיאָן האָט אַן זוממַטְלִיכֶע פאַבְּרִיקְס-אַנְרַאַבֶּער דיא אַיפֿאָר-דערונג גערִיכְטֶט, דיא בֶּישְׁטִיעֶרְבֶּנְגֶען דער פאָלְצַיי וועגֶן אַיפֿעֶרְטִיגֶע דער רוּהִע דאַרוּרְך צו אִינְטֶערְשְׁטֶטְשֶׁן, אִינְדֶעם זיא אַיך אִידֶרע אַרְבֵּיטער אַיפֿגֶעלוס אָבְּגֶעבֶּן, דאָס זיא זיך צו קְרִיגֶעס אַיפֿיוּרְך הִינְרַיִיסֶן לאָסֶטֶן מַאַכֶּן!" — אַן וויינֶן אִיזט עס אַלְזוֹ דאָס וואָרט „אַזאָלִיסְמוס", יעלְכֶעס דֶן פאָבֶּעל צו אַיפֿשְׁטֶעלְדֶן פֶעראַלאַסְט. — נוּן וויִרְד אָבער אַיך אוּנְדאָס (דִיפֿשְׁטֶעלְדֶן קְרַאָנְצֶנס) פאָס 15-טֶן דֶעצֶמְבֶּר אִיבֶּער דיא דאָרְט שְׁטַאַטְגֶעדאַכְטֶן שְׁטְרַאַסֶנ-טוּמוּלְטֶע נאַכְשְׁטֶעדֶעס טֶעלֶגְרַאַפִּירְט: „פאָר עִטְשֶׁע אַכְט טאָגֶן לִיגְט דער דְרִיטֶע פִינְגֶער-דִירֶעקְטאָר אָן דֶן גֶעבֶּן דֶן דער פִינְגֶער-בֶּעדֶרְדִיג שִׁילְדֶער מִיט קְרַאַטְשְׁטֶער אוּנְד גְרַאַטְשְׁיִיעֶר אִיפֿשְׁרִיפֶט אוּנְד אִיבֶּרְגִיבְט. דִיעֶע שִׁילְדֶער וָאוּרְדֶן אִינְגֶעְזַאַמְט אוּנְד אִין דֶן עִרְשְׁטֶן טָאגֶן גֶעבְּרַאוּכְט אוּנְגֶעְדְרַאַכְט, וויל מַאַן וָאוּסְטֶ, דאָס דיא קְרַאַטְשְׁטֶע בֶּעפֿאַלְגֶערונג אִינְגַאַנְצֶן אִיפֿשְׁרִיפֶט נִיכְט זִילְדֶן מַאַכְּ. אַ. שְׁטֶן פאָר דְרֵיא אַחְרֶן פֶערְזוּכְטֶע אוּנְמאָל דיא פִינְגֶער-דִירֶעקְטוֹר, שִׁילְדֶער אִינְצִיפִירְדֶן, וועלְכֶע נֶעבֶּסְט אִינְגֶער קְרַאַטְשְׁטֶן אוּנְד אִינְגֶע אוּנְגַאַרְשְׁטֶע אִיפֿשְׁרִיפֶט דאָרְגֶן. דאָך דאָמאָלְס וָאוּרְדֶן נִיכְט נוּר דִיעֶ פאָבֶּעל, זאָנְדֶערְן דִיעֶ שְׁטֶעְרְטְשְׁטֶע מַאַנִיפֶסְטאַט וועלְכֶע, דִיעֶ דִיעוּעס פאָרְדאַבֶּן פֶערְדִיעֶנְטְשְׁטֶע, וָאוּרְדֶן אַנְגֶעְשְׁלָאגֶן. דאָס וויינֶן דִיעֶ אַרְבֵּיטֶער אִיפֿשְׁרִיפֶט דאָרְגֶן, דאָס דאָמאָלְס וָאוּרְדֶן נִיכְט נוּר אַלְגֶמַיִינֶע אוּנְגַאַרְשְׁטֶע אִיפֿשְׁרִיפֶטֶן אִין דֶן אַרְבֵּיטֶער-פֶערְזַאַמְלוּנְגֶן אוּנְד אִין דֶן אַרְבֵּיטֶער-בְּלַאַטְטֶר אוּנְגֶעְדְרוּקְט, זאָנְדֶערְן אוּנְטֶר אַבְּזוּנְגֶן פאָן קְרַאַטְשְׁטֶן אוּנְגֶעְרִיכְטֶט אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְזַאַמְט אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְזַאַגְט אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְשְׁלָאגֶן אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְדְרוּקְט אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְלֶעְזֶן. אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְגֶעְבֶּן. אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְגְרוּנְדֶעְט. אוּנְד אִין אַלְגֶמַיִינֶן אוּנְגֶעְגְלוֹב

עס געגנגט דעם לעזער פאַרלייגן צו וויסן, דאס דאס גאנצע טעלעגראַפירן עסען זיך דאַרף בע-רוהט, דאס מאן דורך דיא פערבינדונג פאן עגטע-גענגעזעצטען עלעקטריציטעטען איף דיא גראַסטע עגטפערנונג איז שטיק איזען אין בעזיעהונג זעצען אונד מיט דיזעם פערשיעדענע ציכען מאכען קאנן.

אין נייעסטער צייט וויל מאן זיך מיט דעם טע-לעגראַפען נכט מעהר בעגנגען, אנדערן האט זא-גאר אין „טעלעפאן" איינגעפיהרט. מאן בעגנגט זיך נכט מעהר דאס, אין איינער סעקונדע נאך טויזענד מיילען הין ציכען געבען צו קאנען, זאנ-דערן מאן וויל נאך איינער אנדערן עגטפערנונג איף מינדליך שפרעכען קאנען. אין דעם-ענינער בינגער, דער אין נעוי-יארק איינען זאהן האט, וויל מיט דעמזעלבען דורך דאס טעלעפאן שפרעכען אונד זאגאר דיא שטימע זיינעס אהנעם פערנעהמ-באר הארען.

אונד איף דאס בעריהמט זיך איף איינעם קינ-דער-מעגען. קינדער פפלעגען געמעהר צייא בעלעכערנג פערטעל-וידעל אן איינער לאנגען שנור מיט איינאנדער צו פערבינדען; איין קינד לעגט דאס בעקר אן דען מונד, דאס אנדערע אנס אהר אונד עגטפערנען זיך פאן איינאנדער, זא וויס עכען דיא שנור ריכטיג. דאס איינע קינד שפרעכט לייזע אין דאס זייעל הינין, אונד דאס אנדערע צעמעלט וויסע קינד הארט נאנען נעגען, וואס אין דאלליעגע שפרעכט. וואהרס — וויל דיא שאלל-שווינגונגען, וועלכע ווערדענ דעם שפרעכענס עגטשטעהען, דער שנור זיך מיטטעילען, אונד דיזעם לייטעט זיא אן דאס דעם הארכענען, ביא איינער גראַסגען עגטפערנונג איזט דיעס אבער נכט מעהר מאגלי; וויל דיא שאלל-שווינגונגען נאך אונד אונד נאך שווינגונ-ערען. — נעמען מאן אבער אנשטאטט דער שנור פלעקטריטשע דראהטע, זא פפלאנצען זיך דיעזע שווינגונגען, וועלכע דורך דאס שפרעכען אין דען מונד אנגעגעבען ווערדען אונד אין אלליעגע אנדערע אנגעגעבען אונד אין אלליעגע אנדערע אנגעגעבען אונד אין אלליעגע אנדערע אנגעגעב